

12120 / 2022

Příloha č. 3 k RD 41/2020

VÝROČNÍ

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2021 (s dobou ukončení řešení k 31. 12. 2022/ nebo k 31. 12. 2023) – zakázka č.

Název projektu: Od slov k tématům a zpět: tematická analýza psaných textů
číslo projektu 3/II_22 O

Specifikace řešitelského týmu

Odpoovědný řešitel: **Mgr. Irena Loudová, Ph.D.**

Studenti magisterského studia na PdF UHK: **Kateřina Strnadová, Silvie Urbanová**

Celková částka přidělené dotace: 65 346 Kč *) navýšeno o 2914,- / viz RD č. 19/2022

Stručný popis postupu při řešení projektu

Cílem studie bylo zjistit, do jaké míry se budou lišit témata identifikovaná různými osobami (dvěma spolupracujícími studenty) ve stejných psaných textech. Výzkum je koncipován jako *explorativní* studie. Jako podnětový materiál sloužily verbální texty související s problematikou sociálně patologických jevů. Hodnotitelky byly požádány, aby v podnětových textech označily části, které považují za důležité, a přiřadily jim téma, analogicky běžnému postupu tematické analýzy. Každý text tedy posuzovaly nezávisle na sobě dvě hodnotitelky. Jednou z částých výhrad vůči kvalitativním přístupům a využití kvalitativních metod pro výzkum bývá subjektivita hodnocení. Soudíme, že je plně v kompetenci analytika, jaké úseky pro analýzu vybere, jakými kódy je opatří, jaká témata vygeneruje jako významná a postoupí je další analýze či interpretaci.

Studie, která je součástí širšího projektu DAQUA (psycholingvistická analýza terapeutických deníků), se zabývá obsahovou analýzou, jakožto základním a zpravidla prvním krokem většiny kvalitativních přístupů. Cílem této studie je ověřit shodu posuzovatelů na základě statistického porovnání kódů získaných metodou obsahové analýzy ve fázi otevřeného kódování, provedené dvěma nezávislými analytiky na totožných textech. Podnětový materiál: terapeutické deníky, N=179 unikátních textových záznamů, celkem 22046 slov. Studie zaměřila pozornost na jeden dílčí prvek z celého (obvykle mnohastupňového) procesu kvalitativních analýz, a to prvek obsahové analýzy známý též jako otevřené kódování. Téměř dvě stě deníkových záznamů bylo postoupeno dvěma zaškoleným analytičkám se základní instrukcí: označte v textu všechny úseky (slova, sousloví, věty, odstavce), které považujete za důležité a označte je kódem, ke každému dennímu záznamu uveďte, kolikrát se v něm kód vyskytuje. Jednotku kódování

(slovo, sousloví, větu, odstavec), rozsah a počet kódů byly striktně na vlastním uvážení analytiček.

Bylo zjištěno, že dvě nezávisle pracující analytičky dospěly k odlišnému počtu kódů, rozdíl byl více než dvojnásobný (32 : 70). Rozdíl byl dán obecným nastavením analytiček: jedna analytička měla problém odpoutat se od faktu, že se jedná o analýzu terapeutických deníků a doznala, že bezděky při volbě citací a tvorbě kódů zvažovala příběh a okolnosti analyzovaného textu, druhé analytičce se dařilo oprostit se od účelu analyzovaného textu mnohem snáze. Je těžké soudit, co je dobře. V klasickém procesu obsahové analýzy může vztah k tématu ovlivnit analytický proces, kontaminovat analýzu vlastními implicitními představami. Proto některé přístupy přistupují k uzávorkování hned na počátku výzkumu (ještě před vstupem do terénu, pro data atd). Absence vztahu k tématu může na druhé straně způsobit odloučení od jádra problému, vést k neosobní, možná až strojové analýze, která může pozbyť prvky na problém zaměřené lidské vrstvy analýzy. Jako optimální se tedy jeví využít prvky uzávorkování, reflexe vztahu k tématu a kooperace, spolupráce na analýze (že ji nedělá izolovaně sám jeden výzkumník, ale podílí se více výzkumníků).

Analytička K připustila, že se při označování citací a volbě kódů hodně řídila jazykovým citem, vnímala sémantickou příbuznost textových jednotek. Často se to projevilo i při popisu kategorií (např. kód L10 pohyb hodně opírala o použitá slovesa popisující tělesný pohyb jako „jít“, „běhat“, či kód L16 energie a motivace pro činnosti často spojovala s výrazy „mít chuť“, „s chutí“ nebo „musím“, „měl bych“). V některých případech dokonce ze zpětného posouzení procesu kódování vyplynulo, že se řídila v první řadě morfosyntaktickými prvky textu a až sekundárně obsahem (například kód L07 minulost přiřazovala často téměř mechanicky, pokud se vyskytl minulý čas a obsah se netýkal bezprostřední minulosti, kód L07 budoucnost dtto). Tento přístup nabízí výzkumnou otázku pro nějakou další studii: **Jaká by byla shoda tohoto přístupu realizovaného lidským analyzátořem a strojovým učením?** (např. Pennebakerův LIWC).

Statistické posouzení shod ukázalo, že shoda panovala „pouze“ u dvou takto vytvořených kódů (pohyb-cestování, emoce-dobrá nálada). Většina rozdílů byla dána odlišnou mírou obecnosti – mezi kódy analytičky K a L panovaly většinou vztahy hyper- a hyponymie (nadřazené kategorii K odpovídalo několik konkrétních kategorií L), nebo šlo o dvě sousedící kategorie (dva konkrétní případy jedné nadřazené kategorie). Přibližně třetina kódů byla unikátních a nebylo možné je jednoduše porovnat. Závěr: kódování textu prostřednictvím obsahové analýzy vyžaduje pečlivé zaškolení, jasné vymezení požadované míry obecnosti v první fázi kódování a v neposlední řadě formulovanou výzkumnou otázku. Tyto tři podmínky mohou zajistit vyšší

shodou mezi posuzovateli a de facto lepší reliabilitu metody jako takové. Mezi limity studie lze určitě jmenovat fakt, že projekt specifického výzkumu je studentský projekt, proto jako analytičky působily dvě laické posuzovatelky, nikoli zkušené profesionálky z oblasti kvalitativních věd. Analytický úkol byl izolován od vazby na hlubší výzkumné cíle (porozumění obsahu, vazba obsahu na terapeutický proces, predikce úspěšnosti léčby z textu atp.), které jsou předmětem studií DAQUA o týmu. Ačkoli má studie podobu klasického kvantitativního komparativního výzkumu, závěry nelze zobecňovat.

Výzkum poskytl příležitost novým a ojedinělým evidence-based způsobem nahlížet spolehlivost (reliabilitu) metody tematické analýzy při jejím použití laickými posuzovateli (studentkami učitelství). Sekundárně má výzkum potenciál poskytnout prostor pro rozvoj výzkumných kompetencí hodnotitelů (např. pro erudované využívání metody tematické analýzy pro závěrečné práce dvou studentek podílejících se na této studii). Přidaná hodnota výzkumu tkví v jeho potenciální prospěšnosti pro akademickou obec, neboť otevírá prostor pro vedení profesní diskuse o tematické analýze i jazykových kompetencích budoucích učitelů.

Kontrolovatelné výsledky řešení

Byl sepsán článek do časopisu a odeslán k recenzím.

Název článku:

When Two People Do the Same Thing, It's Not the Same Thing: Consistencies and Differences in Content Analysis of Therapy Diaries

(viz příloha 1)

Číslo článku uloženého v systému časopisu je: **MS #6084 - The Qualitative Report**

Bližší údaje k časopisu jsou v příložené tabulce (viz příloha 2, žluté pole).

Součástí zprávy je Print Screen obrazovky po vložení textu (viz příloha č. 3)

Přehled realizovaných výdajů:

- a) **osobní náklady** (odměny; odvody na zdravotní, sociální a úrazové pojištění = 34,42 % z odměn; ostatní osobní náklady (DPČ/DPP)

odměna řešitelce: 3 911 Kč,

sociální pojištění 1321,91 Kč

zdravotní pojištění: 351,98 Kč

úrazové pojištění: 16,40 Kč (dosud nezaúčtováno)

b) stipendia:

Kateřina Strnadová (výzkumná práce v projektu SV, příprava publikačních výstupů)

č. ú. : 35-4953750247/0100, obor: P20PO478

stipendium: 22 920 Kč

Silvie Urbanová (výzkumná práce v projektu SV, příprava publikačních výstupů)
č. ú.: 35-4953750247/0100, obor: P18P0234
stipendium: 20 000 Kč

stipendia celkem: 42 920 Kč

c) ostatní služby

Překlad textu do anglického jazyka: **7000 Kč**

Expertní práce s daty (statistika): **6000 Kč**

Kancelářské potřeby: **4183,09 Kč**

Změny vzhledem k původnímu plánu: došlo ke změně v čerpání z položky *služby* do položky *stipendia* (20 000 Kč).

Z celkové dotace 65 346 Kč je **hospodářský výsledek** ke dni 3. 1. : **+10 Kč**,

po zaúčtování 16, 40 (úrazové pojištění) bude: **-6,40**

Výsledovka po účtech s pohyby (viz příloha č. 4).

Datum: 3. 1. 2023

Podpis

Mgr. Hana Loudová, Ph.D.